

ТАМОЖСЬКА Ірина – доктор педагогічних наук, доцент кафедри мовної підготовки № 1, Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, майд. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>

ResearcherID: AAJ-2548-2020

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.30>

Бібліографічний опис статті: Таможська, І. (2021) Моделювання професійно-комунікативних ситуацій як засіб удосконалення вмінь ділового спілкування іноземних студентів медичних факультетів закладів вищої освіти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 12 (44), 192–201, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.30>

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ВМІНЬ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Обґрунтовано доцільність моделювання професійно-комунікативних ситуацій для удосконалення вмінь ділового спілкування в іноземних студентів медичних факультетів закладів вищої освіти на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. Авторкою представлено ситуації взаємодії (презентаційні, інтелектуально-прогностичні, перцептивно-емпатійні, мовленнєві, емоційно-регулятивні, креативні, рефлексійні), наближені до реальних умов професійної діяльності майбутніх фахівців медичної галузі. Професійно-комунікативні ситуації створено відповідно до структурних компонентів ділових умінь спілкування (аналітикопрогностичний, емпатійно-перцептивний, емоційно-регулятивний, презентаційно-комунікативний, лінгво-інформаційний, рефлексивно-коригувальний), що вимагає виявлення студентами ділових якостей і вмінь. Зазначено, що в процесі моделювання професійно-комунікативних ситуацій українська мова виконує комунікативні функції (інтрапрофесійна комунікація, комунікація лікаря з пацієнтом, термінологічна номінація лікарських засобів, професійних об'єктів та явищ). Акцентовано увагу на моделюванні предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичних факультетів закладу вищої освіти. Зроблено висновок про те, що основна мета сукупності предметних дій студента полягає в практичному перетворенні імітованих професійно-комунікативних ситуацій, де інформація стає засобом здійснення пізнавальної діяльності, у процесі чого вона перетворюється на знання майбутнього фахівця медичної галузі. З'ясовано, що одним із результативних прийомів для створення навчальної комунікативно-мовленнєвої ситуації є аналіз студентами відтвореного дискурсу з урахуванням усіх його функціональних елементів. Представлена трирівнева система підготовки дискурсивного навчання.

Ключові слова: професійно-комунікативні ситуації, уміння ділового спілкування, фахівці медичної галузі.

TAMOZHSKA Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Language Training № 1, Institute of International Education for Study and Research of V. N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody sq., Kharkiv, 61022, Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>

ResearcherID: AAJ-2548-2020

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.30>

To cite this article: Tamozhska, I. (2021) Modeliuvannia profesiino-komunikatyvnykh sytuatsii yak zasib udoskonalennia vmin dilovoho spilkuvannia inozemnykh studentiv medychnykh fakultetiv zakladiv vyshchoi osvity [Modelling professional communicative situations as a technique to improve foreign students' business communication skills at medical faculties of higher education institutions]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 12 (44), 192–201, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.30>

MODELLING PROFESSIONAL COMMUNICATIVE SITUATIONS AS A TECHNIQUE TO IMPROVE FOREIGN STUDENTS' BUSINESS COMMUNICATION SKILLS AT MEDICAL FACULTIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Summary. *The article grounds the expediency of modelling professional communicative situations aimed at improving business communication skills of foreign students of medical faculties during the classes of Business Ukrainian Language in higher education institutions. The author presents interactive situations (presentation, intellectual-prognostic, perceptual-empathic, speech, emotional-regulatory, creative, reflective), imitating real conditions of professional activity of future medical specialists. Professional communicative situations were developed in accordance with the structural components of business communication skills (analytical-prognostic, empathic-perceptual, emotional-regulatory, presentation-communicative, linguistic-informational, reflective-corrective), which required students to demonstrate their business abilities and skills. It is stated that Ukrainian performs communicative functions (intraprofessional communication, communication between a doctor and a patient, terminological nomination of medicines, professional objects and phenomena) in the course of modelling professional communicative situations. Emphasis is placed on modelling the subject and social context of students' future professional activities under the conditions of the humanitarian educational environment at medical faculties of higher education institutions. It is concluded that the main aim of students' subject actions is the practical transformation of simulated professional communicative situations, where information is a means of cognitive activity, in the process of which it becomes the knowledge of future medical specialists. It is found out that one of the effective techniques for creating an educational communicative speech situation is students' analysis of the reproduced discourse taking into account all its functional elements. The article presents a three-level system for discursive training preparation.*

Key words: *professional communicative situations, business communication skills, medical professionals.*

Вступ. Завданням вищої медичної професійної освіти є підготовка конкурентоспроможних, компетентних фахівців, які мають працювати в царині різноманітних безпосередніх та опосередкованих ділових контактів, ґрунтуючись на принципах взаємоповаги, підтримки та об'єктивності, демонструючи високий рівень сформованості вмінь ділового спілкування з колегами та пацієнтами.

Як зазначають І. Савка та М. Пайкуш, створення можливостей для навчання іноземних студентів спонукає заклади вищої медичної освіти до такої системи підготовки фахівця, що відповідала б вимогам світового ринку праці до якості освіти; водночас високий рівень вітчизняної медичної освіти прискорюватиме інтеграційні процеси України до міжнародної спільноти (Савка & Пайкуш, 2020: 253).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових доробках вітчизняних учених представлено актуальні розвідки, присвячені методиці формування комунікативної компетентності в здобувачів вищої освіти – майбутніх фахівців медичної галузі. І. Кінаш акцентує увагу на необхідності формування такої компетентності в майбутніх медичних працівників на етапі професійної підготовки (Кінаш, 2020: 84). Медична спрямованість навчального матеріалу, як зазначають М. Пайкуш та І. Савка, сприяє полегшенню процесу навчання та ґрунтовному засвоєнню предмета, а «перехресне» його вивчення допомагає кращому опануванню дисципліни й позитивно впливає на ефективність і результативність підготовки фахівців (Савка & Пайкуш, 2020: 256). В. Зевако підкреслює, що професійна орієнтація майбутніх лікарів здійснюється не лише в процесі засвоєння спеціальних, а й під час гуманітарних дисциплін (української та латинської мов). Метою навчання іноземних студентів української мови є «досягнення іншомовної комунікативної компетентності, спрямованої на використання мови в повсякденному побутовому спілкуванні та професійній діяльності під час клінічної практики, комунікації з пацієнтами та колегами...» (Зевако, 2020: 346). У науковому дослідженні Г. Юрчак ідеться про особливості реалізації компетентнісного підходу у викладанні української мови як іноземної в закладах вищої медичної освіти, метою застосування якого є компетентнісно зорієнтоване навчання, що полягає в адаптації власного успішного досвіду в певних ситуаціях, соціальній та професійній взаємодії під час виконання спеціального комплексу завдань, що спрямовані на формування комунікативних умінь та навичок майбутніх медичних працівників (Юрчак, 2021: 171).

О. Наливайко наголошує на ефективності моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету як однієї з умов формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів (Наливайко, 2016: 8). І. Сірак – на формуванні мотиваційних установок майбутніх медичних сестер на професійну самореалізацію засобами імітаційного моделювання, що склалися із таких взаємопов'язаних аспектів, як предметний (пов'язаний з особливостями навчального предмета, послідовністю в організації діяльності, що виявляється в типі й рівні складності пропонованих задач, а також в опрацьовуванні завдань на кількість та способи розв'язання) та особистісний (пов'язаний із розкриттям здібностей і можливостей у процесі розробки задуму, структурування, реалізації, діагностики результатів) (Сірак, 2017: 9).

К. Орду, презентуючи програму авторського спецкурсу «Основи формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів», звертає увагу на міждисциплінарні зв'язки, що інтегруються з дисциплінами гуманітарного спрямування та медичною інформатикою (Орду, 2020: 247). У методичних рекомендаціях О. Новіцької та О. Мисик до практичних занять з української мови для студентів-іноземців медичних спеціальностей із теми «Перша медична допомога. Урок 1» запропоновано комплекс завдань для оволодіння вміннями та навичками спілкування в усній і письмовій формі відповідно до цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях іншомовного середовища (Новіцька & Мисик, 2020: 18).

Досягнення дискурсології, на думку І. Гуменюк, є перспективним для наповнення змісту дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», а результативний прийом, що використовується для створення навчально-мовленнєвої ситуації, – це аналіз студентами відтвореного дискурсу з урахуванням усіх його функціональних елементів (побудова висловлювань, їхнє емоційно-експресивне навантаження, використання етикетних формул та екстралінгвістичних засобів, оцінка уявної ситуації спілкування, інтенції комунікантів, їхнього соціального статусу й належної до нього поведінки, попередніх установок і досвіду, мети спілкування та його результату). Ефективність дискурсивного навчання залежить від того, чи використовує викладач трирівневу систему підготовки, а саме: 1) аналіз готового типу дискурсу, продемонстрованого з екрану, з допомогою викладача; 2) аналіз відтвореного студентами на занятті дискурсивного завдання (діалог, інсценування тощо); 3) аналіз фрагмента дискурсу, створеного в процесі заняття спонтанно (Гуменюк, 2017: 79). Для нашого дослідження має цінність здійснення аналізу комунікативної організації фахового наукового тексту в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням для іноземних студентів.

У науковому дослідженні В. Ніколаєва ідеться про такий аспект мовно-комунікативної компетентності лікаря, як інтрапрофесійне фахове мовлення, визначено професійні комунікативні функції рідної та іноземної мов у діяльності лікаря, а також їхній зв'язок із деонтологією. Науковець відзначає трилатеральність мовної освіти фахівця медичної галузі, якою є латинська, англійська та рідна мови, що виконують спільні та відмінні комунікативні функції в професійній діяльності, а саме: 1) термінологічна номінація професійних об'єктів, явищ, лікарських засобів; 2) ділове писемне мовлення (заповнення й ведення медичної документації); 3) інтрапрофесійна комунікація (мовлення між медичними працівниками одного або різного фахового рівня); 4) комунікація лікаря із суміжними спеціалістами (фармацевт, криміналіст, юрист); 5) комунікація «лікар – пацієнт – його родина»; 6) засвоєння професійних інновацій та інвентаризація досвіду; 7) міжнародна комунікація (переважно під час підвищення кваліфікації); 8) внутрішнє мовлення (доклокутивна комунікація). Науковець пропонує спілкування між фахівцями суміжних спеціальностей, які послуговуються спільною або подібною метамовою, уважати інтрапрофесійним («лікар – медичний представник», «лікар – судмедексперт», «лікар – еколог», «лікар – соціальний працівник», «лікар – юрист») відповідно до професійних ситуацій цієї категорії (Ніколаєва, 2020: 66–67). Така позиція дослідника видається обґрунтованою, адже на заняттях з української мови за професійним спрямуванням ефективно використовуються професійно-комунікативні ситуації, що сприяє формуванню комунікативної компетентності в іноземних студентів-медиків, зокрема формуванню таких вмінь ділового спілкування, як презентаційні, інтелектуально-прогностичні, перцептивно-емпатійні, мовленнєві, емоційно-регулятивні, креативні та рефлексійні.

Мета статті – репрезентувати створені на заняттях з української мови за професійним спрямуванням професійно-комунікативні ситуації для удосконалення вмінь ділового спілкування іноземних студентів медичних факультетів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Однією з умов формування вмінь ділового спілкування фахівців медичної галузі є моделювання в процесі навчання іноземних студентів-медиків професійно-комунікативних ситуацій, наближених до реальних умов професійної діяльності, що вимагає виявлення в них ділових якостей та вмінь. Відповідно до структурних компонентів ділових умінь спілкування (аналітико-прогностичний, емпатійно-перцептивний, емоційно-регулятивний, презентаційно-комунікативний, лінгво-інформаційний, рефлексивно-коригувальний) створювали презентаційні, інтелектуально-прогностичні, перцептивно-емпатійні, мовленнєві, емоційно-регулятивні креативні та рефлексійні ситуації (Тамозська, 2014).

Презентаційні ситуації спонукали майбутніх фахівців медичної галузі до розвитку ціннісного ставлення до професії, зокрема усвідомлення авторитету лікаря, а також до прийняття обґрунтованих рішень, заснованих на вільному етичному виборі та виявленні сенсу власних дій, сприяли відпрацюванню продуктивних стратегій самопрезентації лікаря для успішного виконання професійних обов'язків. Прикладами відповідних ситуацій є такі:

1. Репрезентуйте роботу Call-центру міського закладу охорони здоров'я для підвищення якості медичних послуг та покращення сервісу.

Репрезентовані послуги Call-центру. Пацієнти можуть отримати таку інформацію: 1) графік роботи лікарів; 2) графік роботи кабінетів профілактичних щеплень для дорослих та дітей; 3) адреси амбулаторій; 4) перелік документів для отримання довідок; 5) адреси аптечних закладів, що беруть участь у програмі «Доступні ліки» (повне або часткове відшкодування вартості лікарських засобів для хворих на серцево-судинні захворювання, цукровий діабет II типу, бронхіальну астму); 6) профілактичні огляди; 7) наявність вакцини.

2. Уявіть, що ви берете участь в аукціоні з продажу таких «лотів», як тонометр, слуховий апарат, медична маска. Вашими пропозиціями є названий за певними характеристиками «лот». Характеристики «лота»: 1) технічні; 2) заплановані адресати; 3) мотиви придбання.

Наприклад, *характеристики тонометра*: 1) технічні (механічний, електронний, напівавтомат, автомат); 2) заплановані адресати (хворі на артеріальну гіпертензію, літні люди із серцево-судинними захворюваннями, спортсмени); 3) мотиви придбання (для вимірювання артеріального, внутрішньоочного тиску, тону м'язів).

3. Перегляньте відеоматеріали без звуку, у яких лікарі розповідають про симптоми захворювань, надають практичні поради щодо лікування хвороби. Спробуйте за жестами учасників зрозуміти, що відбувається на екрані. Завдання для студентів вашої групи: скорегувати відповіді.

4. Ви – пацієнт міського закладу охорони здоров'я. Яка із стратегій самопрезентації сімейного лікаря є прийнятною для вас (прагнення сподобатися, демонстрація професійної компетентності, залякування невтішними прогнозами перебігу хвороби, пояснення за допомогою прикладу)? Обґрунтуйте свою відповідь.

5. Уявіть, що ви влаштовуєтеся на роботу в лікувально-профілактичний заклад. Складіть текст самопрезентації, що переконає роботодавця в тому, що ви – кваліфікований лікар, у якого переважає внутрішня мотивація.

Інтелектуально-прогностичні ситуації спрямовані на опанування студентами вміннями критично аналізувати, систематизувати узагальнювати інформацію, давати їй оцінку, передбачати варіанти комунікативної взаємодії, сприяли прийняттю грамотних рішень, прогнозуванню можливих наслідків власної діяльності, визначенню її перспектив, що сприяло усвідомленню значення інтрапрофесійного спілкування лікарів для ефективності професійної діяльності. Запропоновані ситуації:

1. Надати керівництву міського закладу охорони здоров'я пропозиції щодо покращення організації контролю за якістю такої медичної послуги, як консультації в онлайн- та телефонному режимі пацієнтів із харчовими отруєннями, тепловими та сонячними ударами, опіками, відмороженням.

2. Назвіть алгоритм вимірювання тиску у хворих на артеріальну гіпертензію. У якому разі хворим необхідно звертатися до лікаря-кардіолога?

Алгоритм вимірювання тиску: 1) вимірюйте тиск після 5 хв відпочинку в положенні сидячи, спираючись на спинку стільця, обидві ноги тримайте на підлозі; 2) не палить, не вживайте

алкогольні напої, напої, що містять кофеїн; не виконуйте інтенсивні фізичні вправи за 30 хв до вимірювання тиску; 3) використовуйте для вимірювання манжетку відповідного розміру; 4) закріпіть манжетку на плечі на рівні серця (на 2–3 см вище ліктьового згину), покладіть руки на стіл; 5) вимірюйте тиск з інтервалом 1 хв, розрахуйте середній показник.

3. Ознайомтеся з алгоритмом припинення самоізоляції для осіб, які перетнули державний кордон, розробленого Центром громадського здоров'я, відповідно до виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 р. за № 392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», розміщеного на сайті Міністерства охорони здоров'я України за посиланням (<https://moz.gov.ua/article/health/algorithm-pripinennja-samoizoljacji-dlja-osib-scho-peretnuli-derzhavnij-kordon>). Створіть графічну покрокову інструкцію припинення самоізоляції для таких осіб. Підготуйте доповідь «Екстрена допомога під час COVID-19».

4. Ознайомтеся із законодавчими документами (Конституцією України, Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Цивільним кодексом України). Назвіть права та обов'язки пацієнтів закладів охорони здоров'я.

Орієнтовні відповіді. Обов'язки пацієнта закладу охорони здоров'я: піклуватися про своє здоров'я та своїх дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян; проходити профілактичні медичні огляди й робити щеплення; надавати невідкладну допомогу іншим громадянам, які знаходяться в небезпечному для життя та здоров'я стані; виконувати медичні приписи та правила внутрішнього трудового розпорядку закладу охорони здоров'я; отримувати медичну допомогу без своєї згоди або згоди законного представника, якщо існує реальна загроза життю. Права пацієнта закладу охорони здоров'я: медичні профілактичні заходи; доступність у галузі охорони здоров'я; згода / відмова на медичне втручання; свобода вибору в галузі охорони здоров'я; медична таємниця; якість медичної допомоги; безпечність медичної допомоги; інновації; попередження, якщо це можливо, страждань і болю; індивідуальний підхід до лікування; оскарження неправомірних рішень і дій працівників закладів та органів охорони здоров'я; відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю; захист від дискримінації, пов'язаної зі станом здоров'я.

Назвіть випадки, коли ви, як пацієнт міського закладу охорони здоров'я, не виконували свої обов'язки. Поясніть, що цьому завадило. Наведіть приклад конфліктної ситуації, що виникла під час проходження практики в лікарняних багатопрофільних або спеціалізованих закладах, проаналізуйте її складники (учасники конфлікту, суперечливість інтересів, предмет конфлікту), а також спосіб її вирішення.

5. Ознайомтеся з вимогами до лікарських засобів, медичних виробів, методів профілактики, діагностики, лікування та реабілітації. Відповідно до цих вимог створіть відеоролик одного з товарів, що в установленому порядку дозволені центральним органом виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я, до застосування в Україні. Запропонуйте студентам вашої групи проаналізувати зміст рекламної інформації, акцентуючи увагу на її об'єктивності.

Довідка. Реклама повинна містити об'єктивну інформацію: здійснюватися так, щоб було зрозуміло, що наведене повідомлення є рекламою, а рекламований товар є лікарським засобом, медичним виробом, методом профілактики, діагностики, лікування, реабілітації; вимогу про необхідність консультації з лікарем перед застосуванням лікарського засобу чи медичного виробу; рекомендацію щодо обов'язкового ознайомлення з інструкцією на лікарський засіб; текст попередження такого змісту: «Самолікування може бути шкідливим для вашого здоров'я».

Яку інформацію забороняється розміщувати в рекламі лікарських засобів, медичних виробів та методів профілактики, діагностики, лікування та реабілітації?

Перцептивно-емпатійні ситуації спрямовані на формування вмінь комунікативного самоконтролю іноземних студентів медичних факультетів ЗВО, зокрема, адекватно й неупереджено сприймати особистісні властивості та поведінку товаришів, за зовнішніми ознаками правильно розуміти їхній стан, мотиви та переживання. Були створені такі ситуації:

1. Ви – сімейний лікар міського закладу охорони здоров'я. Під час первинної консультації пацієнт сперечається з вами щодо діагнозу та схеми лікування хвороби, водночас детально розпитує про стан свого здоров'я. Чи потрібно дослухатися до думки пацієнта у виборі методів та засобів терапії? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Складіть розгорнуте висловлення про колегу, який працює в закладі охорони здоров'я. Аргументуйте, чому ви вважаєте цю людину авторитетною.

3. Підготуйте декілька варіантів висловлення про себе, урахувавши можливі випадки знайомства з майбутнім колегою, соціальним працівником, судово-медичним експертом.

Мовленнєві ситуації передбачали збагачення лексичного запасу фаховою термінологією та стандартизованими мовними конструкціями медичної галузі, підвищення культури мовлення студентів вербальними засобами обміну інформацією. Запропоновані ситуації:

1. Яких комунікативних алгоритмів повинні дотримуватися лікарі під час обстеження пацієнта? Яку інформацію може отримати лікар на невербальному рівні комунікації? Чи повинні пацієнт і лікар контролювати свою невербальну поведінку? Обґрунтуйте свою відповідь. Якою інформацією забезпечує лікаря невербальний рівень комунікації?

Орієнтовний комунікативний алгоритм: 1) установлення контакту з пацієнтом (тон розмови; самопрезентація, прояв інтересу, поваги та турботи, що сприяє довірі); 2) з'ясування симптомів захворювання, виявлення супутніх захворювань, причин їхньої появи; 3) передача інформації (повідомлення про стан здоров'я та ефективність лікування; аргументування необхідності дій, наприклад госпіталізації, медичних обстежень; рекомендації, указівки); 4) залучення пацієнта до бесіди з метою впливу на його поведінку (акцентування уваги на важливості безперервного лікування, дотримання призначеної схеми лікування, з'ясування, чи зрозумілі для пацієнта пояснення); 5) завершення бесіди.

Орієнтовна відповідь. Невербальний рівень комунікації забезпечує лікаря психофізичною інформацією, зокрема вимірювання температури, пальпація, медичний огляд, вивчення результатів аналізів, читання медичної карти, застосування медичних інструментів тощо.

2. Ви – завідувачий міського закладу охорони здоров'я. Підготуйте виступи до наради на одну з тем: «Психологічні чинники впливу на формування професійної толерантності сімейних лікарів», «Психологічний тип сімейного лікаря щодо спілкування з пацієнтом: співпереживаючий, емоційно-нейтральний, директивний, не директивний», «Симуляція та дисимуляція пацієнтом симптомів захворювання», «Причини емоційного вигорання сімейного лікаря», «Облікова медична документація щодо діяльності закладів загальної практики / сімейної медицини».

3. За допомогою Інтернет-ресурсу «Хмара слів» створіть лінгводидактичні матеріали для моделювання квазіпрофесійних ситуацій взаємодії лікаря та пацієнта («Розпитування щодо системи травлення», «Розпитування щодо ендокринної системи», «Розпитування щодо видільної системи»). Змодельуйте одну із запропонованих ситуацій.

Репрезентовані «хмари слів-професіоналізмів»: 1) сечовидільна система, органи травлення, шкіра, легені; 2) процеси сечоутворення, гломерулярна фільтрація, регуляція швидкості фільтрації, механізми фільтрації, нирковий кровоток, склад первинної сечі; 3) епіфіз, гіпоталамус, гормони, тимус, підшлункова залоза, жіночі статеві залози (яєчники), надниркова залоза, чоловічі статеві залози (сім'яники); 4) ендокринна система, залоза внутрішньої секреції, ендокринні клітини, гормони; 5) сечовий міхур, нирки, сечоводи, сечівник, ниркова артерія, сечовидільна система; 6) товстий кишківник, тонкий кишківник, стравохід, ротова порожнина, шлунок, система травлення; 7) апетит, ріжучий біль, висока температура, сухість у роті, колючий біль, розлад шлунку, нападovidний біль, епігастральна ділянка, сильний біль, ріжучий біль, тягнучий біль; 8) гіпофіз, тиреотропний, лютеотропний, соматотропний, гормони, лютеїнізуючий, адренкортикотропний, ліпопротеїни, фолікулостимулювальний.

4. На сайті Міністерства охорони здоров'я України запропоновано добірку популярних англomовних блогів, що анонсують події в галузі охорони здоров'я та медицини, публікують наукові статті, що містять інформацію про технологічні інновації в медичній галузі. Ознайомтеся з репрезентованими матеріалом за посиланням (<https://moz.gov.ua/article/translations/8-anglomovnih-blogiv-jaki-vedut-vidomi-mediki>). За зразком укладіть список україномовних блогів, авторами яких є відомі фахівці медичної галузі, подайте їхні біографічні довідки (прізвище, ім'я, по батькові; посада, освіта, науковий ступінь, учене звання, характеристика діяльності медичного працівника, напрями наукових досліджень). Яка інформація Веб-сайтів заслуговує на вашу увагу? Які теми запропонували б для обговорення?

5. Міністерство охорони здоров'я України провело опитування лікарської спільноти про книги, що радять прочитати майбутнім фахівцям медичної галузі. Опублікований список

рекомендованих видань практикуючих лікарів із анотаціями та коментарями до них: «Доказова діагностика» Стівена Макгі, «Компас серця» Джеймса Доті, «Путівник читача медичної літератури» Гордона Хайятт, «Медична фізіологія» Артура Гайтона і Джона Холла, «Історія про життя, смерть і нейрохірургію» Генрі Марша. Ознайомтеся з репрезентованими матеріалом за посиланням (<https://moz.gov.ua/article/internship/5-knig-jaki-radjat-prochitati-studentam-medikam-likari-praktiki>). Дайте відповіді на такі питання: Які функції виконує анотація? За змістом анотації можна визначити, що це наукове дослідження або художній твір? З якою метою в анотації містяться елементи оцінки? Доповніть список україномовними виданнями, складіть до них анотації.

6. На сайті Міністерства охорони здоров'я України ознайомтеся з переліком запитань, що цікавлять громадян, а також із відповідями на них, за посиланням (<https://moz.gov.ua/pitannja-vidprovidi>). Укажіть їхню тематику. Сформулюйте 5–10 запитання щодо порядку направлення громадян України для лікування за кордон.

Орієнтовні запитання: 1) За якої умови громадянина України можуть направити на лікування за кордон в іноземні заклади охорони здоров'я? 2) Які державні установи мають право направити громадян України на лікування за кордон? 3) Назвіть ті державні установи, що мають право надіслати клопотання про необхідність лікування пацієнта за кордоном? 4) Які документи необхідно підготувати для лікування за кордоном за державний кошт? 5) Назвіть структурні підрозділи, що мають право проводити моніторинг стану здоров'я пацієнтів, взятих на облік для подальшого лікування за кордоном, та забезпечують необхідну медичну допомогу. 6) З яких причин відмовляють взяти на облік громадянина України, який потребує лікування за кордоном? 6) Чи можна оскаржити неправомірність рішень Міністерства охорони здоров'я, Комісії Міністерства охорони здоров'я щодо направлення громадян для лікування за кордон?

Емоційно-регулятивні ситуації, що передбачали опанування такими вміннями: стримувати негативні емоції в спілкуванні, запобігати й вирішувати конфлікти, а також сприяли формуванню професійно-комунікативної поведінки. Прикладами відповідних ситуації є такі:

1. Уявіть, що ви – керівник міського закладу охорони здоров'я, який проводить співбесіду на вакантне місце сімейного лікаря на конкурсній основі. Які питання запропонуєте новому співробітнику? Якими критеріями необхідно керуватися в процесі відбору персоналу?

Змодельуйте таку професійно-комунікативну ситуацію: ви, як керівник міського закладу охорони здоров'я, відмовляєте претендентові на місце роботи, використовуючи типові мовні звороти («Вдячні за інтерес, виявлений до нашого закладу. Відзначаємо високу кваліфікацію, засвідчену вами під час співбесіди, але ваша спеціальна освіта, погодьтеся, не відповідає нашим потребам». «Ми розглянули ваше прохання. На жаль, у нас наразі немає вакансії сімейного лікаря». «Ваші вимоги щодо заробітної платні неприйнятні для нас, тому змушені відмовити вам»).

1. Наведіть приклад конфліктної ситуації, що виникла під час проходження практики в міському закладі охорони здоров'я, проаналізуйте її складники, спосіб вирішення.

2. Обіграти в ролях конфліктні ситуації між пацієнтами, які незадоволені якістю надання таких послуг (проведення магнітотерапії, проведення рентгенографії органів грудної клітини (оглядово), надання виписки з карти стаціонарного хворого, встановлення шини, внутрішньовенне краплинне введення ліків), і медичними працівниками міського закладу охорони здоров'я. Запропонуйте варіанти поведінки в цій ситуації.

Креативні ситуації спрямовані на розкриття творчого потенціалу студентів у розв'язанні професійних проблем, орієнтованого на соціальну значущість. Запропоновані ситуації:

1. Висловіть думку щодо медичної допомоги пацієнтам вдома, зокрема телемедицини (діагностичне обстеження, процедури, маніпуляції, консультування, догляд), використавши такі типи запитань: «Які можливості є для...»; «Що можна зробити, щоб...»; «Як потрібно поводитися, якщо...»

Назвіть особливості медичної консультації в онлайн та телефонному режимі. Які надаються послуги із застосуванням телемедицини згідно з функціональними повноваженнями державних і комунальних закладів охорони здоров'я? (*Медичне обслуговування за договорами із суб'єктами господарювання та страховими організаціями, а також іноземних громадян, які тимчасово перебувають на території України*). Підготуйте доповідь «Інформаційно-комунікаційні технології в лікувально-профілактичному процесі».

2. Якщо керівництво міського закладу охорони здоров'я не передбачає витрати коштів на стажування та підвищення кваліфікації медичних працівників, то яким чином ви могли б вплинути на їхнє рішення.

3. Назвіть кроки, яких потрібно дотримуватися для реалізації таких планів: 1) упевнити пацієнта в якості медичних послуг; 2) умовити пацієнта пройти медичний огляд; 3) зацікавити спонсорів у рекламуванні лікувальних методів: магнітолазерна терапія, ампліпульстерапія, фонофорез (зазначте два варіанти – без протидії, з урахуванням протидійних факторів).

4. Висловлення пропозицій та їх уточнення. Обговорювані теми: «Досягнення України в галузі медицини та охорони здоров'я», «Платні послуги державних та комунальних закладів охорони здоров'я», «Напрями підвищення конкурентоспроможності державних та комунальних закладів охорони здоров'я в умовах пандемії». Одні учасники вносять свої пропозиції щодо порушеної проблеми, а інші за допомогою уточнювальних висловлень («Не могли б ви навести інші приклади?», «Про що йдеться...?», «Можливо, ви сформулюєте свою думку по-іншому?», «На жаль, я не все зрозумів...», «Не могли б ви повторити статистичні дані?», «Наскільки я вас міг зрозуміти...», «Отже, ви вважаєте...», «Узагальнюючи те, що ви сказали...») дають зрозуміти, яка інформація їх зацікавила.

Рефлексійні ситуації актуалізували мотиви поведінки студентів (особистісні, групові) у діяльності, що пов'язана з їхньою майбутньою професією. Були створені такі ситуації:

1. Назвіть критерії, за якими ви, як пацієнт, оцінюєте рівень кваліфікації лікаря. Назвіть критерії, за якими фахівці медичної галузі оцінюють рівень кваліфікації лікаря.

Орієнтовні відповіді пацієнтів: ставлення до пацієнтів, результати лікування хворих, досвід роботи, особистісні якості лікаря, глибина спеціалізації. *Орієнтовні відповіді фахівців медичної галузі:* ефективна реалізація знань, умінь та навичок у професійній діяльності лікаря завдяки особистісним якостям, лікарській етиці.

Яку специфіку має професійна діяльність фахівця медичної галузі? (*Міжособистісні контакти в спілкуванні з пацієнтами та їхніми рідними, психоемоційні перевантаження, необхідність швидкого реагування на обставини, ухвалення життєво важливих рішень за короткий проміжок часу тощо*). Проаналізуйте свої уміння у зв'язку з обраною професією. Якими уміннями володієте на високому рівні? Назвіть уміння, які б хотіли опанувати.

Поетапно опишіть бачення своєї майбутньої кар'єри. Кожну ціль зіставте із засобами, необхідними для її досягнення. Проведіть ситуаційний аналіз своїх якостей для кожної цілі.

2. Складіть план дій для створення власної системи ділових зв'язків, що сприятимуть вирішенню фахівцем медичної галузі стратегічних професійних задач.

Орієнтовний план дій для створення власної системи ділових зв'язків: 1) обмін візитними картками; знайомство під час ділових заходів; розсилка листів; 2) створення альянсів із метою об'єднання зусиль, інтелектуального потенціалу та ділових зв'язків учасників для ефективності вирішення стратегічних завдань; 3) використання директмейлів – цільової поштової розсилки.

Висновки. Відтворення предметного та соціального контекстів майбутньої професійної діяльності фахівців медичної галузі в контексті вирішення модельованих професійно-комунікативних ситуацій (презентаційних, інтелектуально-прогностичних, перцептивно-емпатійних, мовленнєвих, емоційно-регулятивних, креативних та рефлексійних) на заняттях з української мови за професійним спрямуванням сприяє: 1) системному й міжпредметному засвоєнню знань; 2) створенню професійно зорієнтованого середовища; 3) удосконаленню вмінь ділового спілкування, зокрема аналітико-прогностичних, емпатійно-перцептивних, емоційно-регулятивних, презентаційно-комунікативних, лінгво-інформаційних та рефлексивно-коригувальних, а також зумовлює розвиток пізнавальної мотивації. Моделювання професійно-комунікативних ситуацій є імітаційною моделлю навчання, яка потребує аналізу отриманих теоретичних знань майбутніми фахівцями медичної галузі, що є підґрунтям для прийняття рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк І. Дискурсологічні орієнтири у викладанні дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». *Людинознавчі студії. Серія "Педагогіка"*. Дрогобич, 2017. Вип. 4/36. С. 74–81.

2. Зевако В. Професійна комунікація лікаря з пацієнтом у хірургічному відділенні : навчально-методичні матеріали до теми. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць*

молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 33. Т. 1. С. 345–349.

3. Кінаш І.О. Формування комунікативної компетентності майбутніх лікарів на етапі професійної підготовки. *Медицина освіта*. 2020. № 3. С. 84–88.

4. Наливайко О.Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2016. 20 с.

5. Ніколаєв В.В. Структура інтрапрофесійного спілкування лікарів : проблеми та перспективи вивчення. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 26. Т. 2. С. 63–68.

6. Новіцька О.І., Мисик О.А. Вивчення теми «Перша медична допомога» на заняттях з української мови як іноземної студентам-іноземцям медичних спеціальностей (стаття 1). *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т. 2. С. 19–22.

7. Орду К. Авторський спецкурс «Основи формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів». *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2020. Вип. 34. Т. 4. С. 246–251.

8. Пайкуш М., Савка І. Інтегративний підхід у навчанні іноземних студентів медичних університетів у процесі викладання природничо-наукових дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2020. Вип. 34. Т. 4. С. 252–258.

9. Сірак І.П. Формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 20 с.

10. Таможська І.В. Формування вмінь ділового спілкування майбутніх фахівців технічного профілю у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2014. 20 с.

11. Юрчак Г.М. Особливості реалізації компетентнісного підходу до викладання української мови як іноземної в закладах вищої медичної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 1. С. 171–175.

REFERENCES

1. Humeniuk, I. (2017). Dyskursolohichni oryentyry u vykladanni dystsypliny “Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam” [Discourse guidelines in teaching “Business Ukrainian Language» academic discipline]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia “Pedahohika” – Human Studies. Series of Pedagogy*. Drohobych, 4/36, 74–81 [in Ukrainian].

2. Zevako, V. (2020). Profesiina komunikatsiia likarya z patsiientom u khirurgichnomu viddilenni : navchalno-metodychni materialy do temy [Professional doctor-patient communication in a surgery department: educational and methodological materials on the topic]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskyiu zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Humanities science current issues : Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers*, 33, part 1, 345–349 [in Ukrainian].

3. Kinash, I. (2020). Formuvannya komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh likariv na etapi profesiinoyi pidhotovky [Formation of future doctors’ communicative competence at the stage of professional training]. *Medychna osvita – Medical Education*, 84–88 [in Ukrainian].

4. Nalyvayko, O. (2016). Formuvannya profesiinoyi kultury maibutnykh simeinykh likariv u protsesi kontekstnoy pidhotovky [Formation of future family doctors’ professional culture in the process of contextual training]. (Abstract of PhD dissertation). Vinnytsia [in Ukrainian].

5. Nikolaiev, V. (2020). Struktura intraprofesiinoho spilkuvannya likariv : problemy ta perspektyvy vyvchennia [The structure of doctors’ intraprofessional communication: research issues and prospects]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 26, part 2, 63–68 [in Ukrainian].

6. Novitska, O., & Mysyk, O. (2020). Vyvchennia temy “Persha medychna dopomoha” na zanyattiakh z ukrayinskoï movy yak inozemnoï studentam-inozemtsiam medychnykh spetsialnostei (stattia 1) [Learning “First Aid” topic during Ukrainian as a foreign language classes for foreign medical students]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 29, part 2, 19–22 [in Ukrainian].

7. Ordu, K. (2020). Avtorskyi spetskurs “Osnovy formuvannya informatsiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh simeinykh likariv” [Author’s special course “Fundamentals of formation of information-communicative competence of future family doctors”]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskyiu zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Humanities science current issues : Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers*, 34, part 4, 246–251 [in Ukrainian].

8. Paikush, M., & Savka, I. (2020). Intehrativnyi pidkhid u navchanni inozemnykh studentiv medychnykh universytetiv u protsesi vykladannia pryrodnycho-naukovykh dystsyplin [Integrated approach to teaching foreign students of medical universities in the process of teaching natural sciences. Topical issues of the humanities]. *Aktualni pytannia humanitarnykh*

nauk : mizhvuzivskyuu zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Humanities science current issues : Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers, 34, part 4, 252–258 [in Ukrainian].

9. Sirak, I. (2017). *Formuvannia hotovnosti maibutnykh medychnykh sester do profesiinoi samorealizatsii* [Formation of future nurses' readiness for professional self-realization]. (Abstract of PhD dissertation). Vinnytsia [in Ukrainian].

10. Tamozhska, I. (2014). *Formuvannia vmin dilovoho spilkuvannia maibutnykh fakhivtsiv tekhnichnoho profilu u protsesi vyvchennia sotsialno-humanitarnykh dystsyplin* [Formation of future technical specialists' business communication skills when studying social and humanitarian disciplines]. (Abstract of PhD dissertation). Kharkiv [in Ukrainian].

11. Yurchak, H. (2021). *Osoblyvosti realizatsiyi kompetentnisnoho pidkhodu do vykladannia ukrayinskoï movy yak inozemnoi v zakladakh vyshchoi medychnoi osvity* [Peculiarities of realizing the competence approach to teaching Ukrainian as a foreign language in higher medical education institutions]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 32, part 1, 171–175 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.05.2021